

MŚP A ROZSZERZENIE UE – WSPÓLNE WYZWANIE

DEKLARACJA ORGANIZACJI MŚP Z KRAJÓW EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ

Wstęp

Od momentu rozpoczęcia procesu transformacji w krajach Europy Środkowo-Wschodniej ponad 10 lat temu, gospodarki doświadczyły gwałtownych zmian. Duże przedsiębiorstwa państwowe zostały sprywatyzowane, zwolniono tysiące pracowników. Zjawisko to mogłoby być zrekomensowane jedynie znaczącym ożywieniem w zakresie tworzenia małych i średnich przedsiębiorstw. Zmiany okazały się szczególnie gwałtowne w takich krajach jak Bułgaria, Rumunia, Słowacja i Czechy, ponieważ w krajach tych przed reformami gospodarczymi nie istniała żadna prywatna przedsiębiorczość.

Rozwój ten robi wrażenie, jednak nie powinno to przesłaniać ogromnych problemów, z jakimi mają do czynienia te nowo zakładane firmy, praktycznie we wszystkich krajach Europy Środkowej i Wschodniej. O ile inwestorzy zagraniczni korzystają ze zwolnień podatkowych, zaś przedsiębiorstwa państwowe z dotacji, krajowe nowo zakładane przedsiębiorstwa muszą zmagać się z całym zestawem trudności, takich jak brak dostępu do źródeł finansowania, problemy z pozyskiwaniem wykwalifikowanych pracowników, brak wsparcia ze strony rządów, pożerająca czas biurokracja, stale zmieniające się otoczenie prawne.

Wraz z wprowadzaniem w życie prawodawstwa europejskiego, tempo zmian prawnych będzie jeszcze większe. Co więcej, zgodność z przepisami UE będzie wymagała znaczących inwestycji, szczególnie w takich obszarach jak kontrola zanieczyszczeń, opieka społeczna i bezpieczeństwo pracy. Nie współgra to z chronicznym brakiem kapitału w większości mśp-stw.

Liczono na to, że Unia Europejska zapewni wsparcie dla tego procesu przemian jako części strategii przedakcesyjnej. W praktyce jednak, pieniądze UE są zbyt często inwestowane w duże prestiżowe projekty, struktury rządowe lub tworzenie dodatkowych sieci informacyjnych bez wykorzystania istniejących organizacji reprezentujących mśp.

Organizacje mśp z krajów Europy Środkowej i Wschodniej są świadome faktu, że nie wszystkie problemy mogą być rozwiązane w tym samym czasie. Z drugiej strony, decydenci muszą być świadomi zagrożenia, że wiele nowo powstałych mśp-stw zniknie w ciągu następnych kilku lat.

Niezależnie od wielu występujących problemów organizacje mśp z krajów Europy Środkowej i Wschodniej chcą zwrócić uwagę na trzy obszary, które mają największy priorytet w kontekście przyszłego rozwoju mśp-stw bez nakładania poważnych obciążeń finansowych na budżety państwa.

Dostęp do źródeł finansowania

Chociaż sytuacja różni się w zależności od kraju, można jednak wyodrębnić pewne wspólne elementy:

- Małe i średnie przedsiębiorstwa nie są świadome różnych instrumentów finansowych (faktoring, leasing, kredyt dostawcy, kapitał ryzyka, *business angels* - jednostki zajmujące się finansowaniem przedsięwzięć biznesowych, etc.) w związku z brakiem usług doradczych i informacyjnych.
- Z drugiej strony, większość instrumentów finansowych na rynku nie jest dostosowanych do specyficznych potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw.
- Małe i średnie przedsiębiorstwa, a szczególnie małe są często zmuszone znajdować prywatne źródła finansowania (rodzinne itp.), ponieważ z następujących powodów dostęp do kredytów bankowych okazuje się dla nich trudnym:
 1. Wymóg przedstawienia relatywnie długiej „historii” firmy (*track record*)
 2. Wyjątkowo wysokie wymogi dotyczące zabezpieczenia (Polska: 200 %).
 3. Wysokie oprocentowanie (Polska: duże firmy WIBOR + 1 %, mśp-stwa bez *track record* – w przeważającym stopniu na poziomie WIBOR + do 5 %; Węgry: mśp-stwa płać dodatkowo 7-7,5 % powyżej głównej stopy procentowej).
- W wielu krajach rządy nie oferują dla mśp-stw subsydiowania odsetek od kredytów w celu zredukowania kosztu kredytów.
- Zwykle brak jest dobrze funkcjonujących prywatnych lub publicznych źródeł finansowania w celu wsparcia nowo uruchamianych przedsiębiorstw.
- Niektóre kraje stworzyły systemy wzajemnych gwarancji kredytowych, które istnieją na poziomie krajowym lub regionalnym. Jednak bardzo często są one niedokapitalizowane, nie dysponują żadnym mechanizmem regwarancyjnym. Systemy gwarancyjne nie są zwykle w stanie sprostać zapotrzebowaniu.

Dlatego, w świetle wyjątkowego znaczenia dostępu do finansowania dla tworzenia i wzrostu małych i średnich przedsiębiorstw, organizacje mśp z krajów Europy Środkowej i Wschodniej zwracają się do swoich rządów i do Unii Europejskiej o wprowadzenie następujących instrumentów:

Systemy gwarancji kredytowych – skuteczne i efektywne kosztowo

Pierwszą i najważniejszą rekomendacją jest stworzenie systemów gwarancji kredytowych w każdym z krajów Europy Środkowowschodniej. W większości krajów zachodnioeuropejskich udowodniły one, że są doskonałym narzędziem służącym redukowaniu ryzyka dla banków, co przekłada się na niższe stopy procentowe i wymogi związane z zabezpieczeniem. Co więcej, fundusze gwarancji kredytowych nie nakładają poważnych obciążeń finansowych na budżet państwa.

Muszą one być wystarczająco dokapitalizowane - odpowiednio do potrzeb rynku. Dlatego konieczne będzie, aby rządy krajowe, banki oraz UE wniosły wkład w ich finansowanie. Na dalszym etapie, powinny się włączyć również przedsiębiorstwa.

Wsparcie państwa dla pewnych kredytów i pożyczek

MŚP potrzebują zrównoważonego pola działania, aby konkurować z większymi firmami. Fakt, że płacą one znacząco wyższe oprocentowanie jest niekorzystny z punktu widzenia ich konkurencyjności i będzie ograniczać ich możliwości inwestowania w zgodzie z prawodawstwem unijnym. We współpracy z UE, kraje Europy Środkowo-Wschodniej powinny proponować takie inicjatywy jak „Wzrost i Środowisko” oraz „Wzrost i Zatrudnienie” z koncentracją na wprowadzaniu prawodawstwa unijnego (*Community Acquis*).

W celu uniknięcia zakłóceń konkurencji, rządy powinny ograniczyć swoje wsparcie do zaledwie kilku, ważnych politycznie i ogólnie akceptowalnych projektów. Równocześnie działaniom tym mogłoby towarzyszyć obniżanie podatków w taki sposób, że kwota spłacanego kredytu (łącznie z odsetkami) w przypadku inwestycji w prawodawstwo unijne (*Community Acquis*) byłaby odejmowana od kwoty obciążeń podatkowych.

Wsparcie państwa dla nowo uruchamianych przedsiębiorstw

Tworzenie nowych przedsiębiorstw jest podstawową sprawą w kontekście zmagania się z restrukturyzacją przemysłu oraz rosnącymi wymaganiami dot. innowacji. Rządy krajów Europy Środkowo-Wschodniej powinny być głęboko zainteresowane tym procesem. Proponowane są dwa rodzaje działań wspierających.

Mikro-kredyty:

Małe kredyty startowe na założenie mikroprzedsiębiorstwa, szczególnie w sektorze usług. Doświadczenie pokazuje, że takie projekty zachęcają w szczególności kobiety do zakładania swoich własnych firm.

Fundusze kapitału początkowego / inkubatory:

Tak zwana nowa gospodarka oraz inne gwałtownie rozwijające się firmy mogą mieć wspaniałe perspektywy na przyszłe zyski, ale mają również swoje znaczne potrzeby finansowe. Fundusze kapitału początkowego oraz inkubatory mogą skutecznie i efektywnie wychodzić naprzeciw tym potrzebom. Jeśli to możliwe powinno się w to angażować także finansowanie prywatne.

Podnoszenie świadomości na temat różnych instrumentów finansowych

Program PHARE oraz rządy krajowe powinny finansować programy szkoleniowe dla doradców biznesowych w organizacjach mśp z krajów Europy Środkowej i Wschodniej, aby umożliwić im lepsze wspieranie mśp-stw w ich próbach dotarcia do najbardziej odpowiednich dla nich źródeł finansowania.

Uczestnictwo w dialogu społecznym

Rozwój autonomicznego i aktywnego dialogu społecznego jest podstawową sprawą w kontekście stworzenia w krajach kandydujących społecznej gospodarki rynkowej. Partnerzy społeczni mają do odegrania ogromną rolę w procesie rozszerzenia UE i procesie integracji, odpowiednio do ich zakresu odpowiedzialności i kompetencji. W ramach dialogu społecznego mogą oni wносить aktywny wkład w określanie reform gospodarczych i społecznych, w tym wprowadzanie w życie

prawodawstwa europejskiego, w sposób, który jest opłacalny gospodarczo i akceptowalny społecznie.

Dialog społeczny jednak staje się również pełnoprawnym elementem prawodawstwa europejskiego w obszarze zatrudnienia i polityki społecznej. W ramach Traktatu Amsterdamskiego, który uwypukla prawo europejskich partnerów społecznych do negocjowania umów, które mogłyby prowadzić do prawodawstwa europejskiego, partnerzy społeczni są aktorami prawdziwej „subsydiarności społecznej”.

Praktycznie dialog społeczny istnieje we wszystkich krajach kandydujących - może być zorganizowany jako konsultacje trójstronne z udziałem rządu lub jako dwustronny dialog społeczny pomiędzy organizacjami pracodawców oraz związkami zawodowymi. W większości krajów organizacje msp są zaangażowane bezpośrednio lub pośrednio.

Biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie reformy w obliczu których stajemy będą również silnie wpływać na msp-stwa, organizacje msp z krajów Europy Środkowej i Wschodniej zwracają się do swoich rządów o:

- Uznanie znaczenia silnych i niezależnych organizacji msp w realizacji reform gospodarczych i społecznych.
- Zapewnienie, aby msp-stwa mogły bezpośrednio i w sposób niezależny uczestniczyć w dialogu społecznym poprzez ich krajowe organizacje msp. Jeśli w danym kraju istnieje kilka organizacji msp udział ten powinien być ograniczony do tych najbardziej reprezentatywnych.
- Wspieranie odpowiedniego artykułowania i podziału odpowiedzialności pomiędzy różnymi poziomami działania (krajowy, sektorowy, terytorialny i pojedynczego przedsiębiorstwa).
- Wzmocnienie autonomii partnerów społecznych oraz przestrzeni, w ramach której mogliby oni w pełni realizować swoje obowiązki.

Szkolnictwo zawodowe, kwalifikacje zawodowe i innowacje

Jeśli Europa ma się stać „najbardziej dynamiczną na świecie i opartą na zasadach konkurencji gospodarką w ciągu 10 lat”, z trwałym wzrostem gospodarczym i zwiększającą się ilością miejsc pracy, należy zrealizować wiele celów. Społeczeństwo oparte na wiedzy musi być budowane na bazie edukacji, szkolenia i nowej wiedzy pochodzącej z badań. Traktując edukację i szkolenie jako zagadnienie o charakterze krajowym istnieje potrzeba zbudowania wspólnej strategii, w której systemy krajowe byłyby przejrzyste i gdzie stworzono by szereg kryteriów jakościowych, dzięki którym możliwa byłaby ich ocena.

Kiedy zachodzą zmiany w systemach edukacyjnych przedstawiciele msp-stw powinni być również włączeni w ten proces. Przedsiębiorczość powinna być częścią programu nauczania już w szkole podstawowej. Szkolenie zawodowe, aby przynosiło sukcesy, powinno odbywać się zarówno w centrach szkoleniowych jak i w przedsiębiorstwach. Doskonalenie zawodowe i przekwalifikowywanie może, w większości przypadków odbywać się w ramach małego przedsiębiorstwa. Należy uznać, że umiejętności rozwijają się w przedsiębiorstwach, zarówno w

rezultacie nauki zawodu, jak też doskonalenia zawodowego i przekwalifikowywania. Różne systemy szkolnictwa zawodowego na poziomie szkoły średniej, w tym praktyki zawodowe muszą być pobudzane w równy sposób w stosunku do innych form dalszej edukacji i szkolenia oraz mieć jednakowe finansowanie.

Edukacja i kwalifikacje mają kluczowe znaczenie dla funkcjonowania rynków pracy zarówno w UE jak i krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Potrzebna jest ofensywa kwalifikacji i edukacji, aby dostarczać nowych umiejętności i doskonalić istniejące w kontekście wyzwań gwałtownie zmieniającej się gospodarki, tworząc nawet bardziej złożone zawody. UE oraz kraje Europy Środkowej i Wschodniej muszą sprostać rosnącej konkurencji ze strony innych stron świata. Przedsiębiorstwa i rządy muszą poszukiwać dróg zdobywania kwalifikacji nie tylko przez ludzi pracujących, ale także bezrobotnych.

Szczególną uwagę należy zwrócić na edukację i szkolenie młodych ludzi. Należy wspierać wymianę uczniów i szkolących się pomiędzy krajami Europy Środkowo-Wschodniej a krajami członkowskimi UE, zaczynając już od teraz. We wszystkie istniejące krajowe i europejskie programy wymiany powinny być włączone kraje kandydujące. Wymiany pomiędzy przedsiębiorstwami okazały się bardzo udane i należy je rozwijać w przyszłości.

W celu uznania znaczenia zaangażowania mśp w szkolnictwo zawodowe, nauczanie zawodu i doskonalenie zawodowe, jak również zapotrzebowania na nowe, udoskonalone umiejętności doradzamy rządowi Europy Środkowej i Wschodniej:

- Zagwarantować udział organizacji mśp w tworzeniu i doskonaleniu krajowych systemów oświatowych.
- Uznać potrzebę włączenia mśp-stw w podejmowanie decyzji, rozdzielanie środków i wprowadzanie nauki zawodu, praktyk zawodowych i szkolenia zawodowego.
- Promować i wspierać programy wymiany dla szkolących się i trenerów oraz przedsiębiorców.
- Wspierać systemy oceny nie-formalnego szkolenia w mśp-stwach.
- Zagwarantować, aby w programach Badań i Rozwoju UE kładziony był silny nacisk na małe elastyczne projekty badawcze koncentrujące się na tworzeniu regionalnych sieci instytutów badawczych, uniwersytetów i mśp-stw.

Warszawa, 18 października 2001 r.

SYGNATARIUSZE

Bulgaria

Bulgarian Chamber of Skilled Craft
Bułgarska Izba Rzemieślnicza

Czechy

Asociace Malých a Středních Podnikatelů a Živnostníků (ASMEC)
Związek Małych i Średnich Przedsiębiorców oraz Rzemiosła Republiki Czeskiej

Estonia

Mittetulundusühingu Eesti Väike- ja keskmisi Ettevõtjaid Assotsiatsiooni Põhikiri (EVEA)
Estoński Związek Małych i Średnich Przedsiębiorstw

Węgry

Ipartestuletek Országos Szövetsege (IPOSZ)
Węgierski Związek Korporacji Rzemieślniczych

Łotwa

Latvijas Amatniecības kamera (LAK)
Łotewska Izba Rzemieślnicza

Litwa

Lietuvos verslo darbdaviu konfederacija (LVDK)
Litewska Konfederacja Przedsiębiorców Pracodawców

Polska

Związek Rzemiosła Polskiego (ZRP)

Rumunia

Consiliul National al Interprinderilor Private Mici si Mijlocii din Romania (CNIPMMR)
Krajowa Rada Małych i Średnich Przedsiębiorstw Prywatnych Rumunii

Słowacja

Slovenský Zivnostenský Zväz (SZZ)
Związek Rzemiosła Słowackiego

Słowenia

Obrtna Zbornica Slovenije (OZS)
Słoweńska Izba Rzemieślnicza

Deklaracja została poparta przez następujące organizacje z krajów Unii Europejskiej:

UEAPME - Europejska Unia Rzemiosła oraz Małych i Średnich Przedsiębiorstw

Austria

Wirtschaftskammer Österreich
Izba Gospodarcza Austrii

Belgia

UNIZO
Organizacja Wolnych Zawodów i Prywatnych Przedsiębiorców Belgii

Finlandia

Suomen Yrittäjät
Federacja Fińskich Przedsiębiorstw

Niemcy

Handwerkskammer Koblenz
Izba Rzemieślnicza w Koblencji

Handwerkskammer Trier
Izba Rzemieślnicza w Trier

Handwerkskammer für München und Oberbayern
Izba Rzemieślnicza Monachium i Górnej Bawarii

Zentralverband des Deutschen Handwerks
Centralny Związek Rzemiosła Niemieckiego

Włochy

API Varese

Confederazione Nazionale dell'Artigianato e delle Piccole e Medie
Krajowa Konfederacja Rzemiosła Włoskiego

Confartigianato
Konfederacja Rzemiosła

Holandia

MKB Nederland
MKB Holandia

